Matematinės analizės egzaminas
2004.01.08

1. Įrodykite pagal apibrėžimą, kad funkcija $f(x) = x^2$ yra tolydi kiekviename taške. (2)

2. Nuo antikos laikų žinome, kad apskritimo liestinė – tai tiesė, turinti vieną bendrą tašką su apskritimu ir statmena apskritimo spinduliui.
   a) Nubrėžkite viršutiniąją apskritimo $x^2 + y^2 = 1$ dalį, pasirinkite jame tašką $(x_0; y_0)$, $0 < x_0 < 1, 0 < y_0 < 1$, per šį tašką nubrėžkite apskritimo liestinę. Parašykite liestinės lygtį, nenaudodami išvestinės. (1)
   b) Suformuluokite matematinės analizės rezultatus, kuriais remdamiesi iš apskritimo liestinės lygties, gautos dalyje (a), išvestumėte formulę $\left(\sqrt{z}\right)' = \dfrac{1}{2\sqrt{z}}$. (3)
   c) Siūlau dalyje (b) kvadratinės šaknies funkciją (*angl.* square root) laikinai žymėti $\sqrt{z} = \mathrm{sqrt}(z)$. Kodėl taip siūlau? (1)

3.
   a) Kokių eksponentinės ir logaritminės funkcijų savybių reikia įrodyti lygybei $\exp\left(\dfrac{1}{2}\ln x\right) = \sqrt{x}$? Naudodamiesi šia lygybe raskite $\sqrt{x}$ išvestinę. (3)
   b) Įrodykite, kad $\exp\left(\dfrac{p}{q}\ln x\right) = x^{\frac{p}{q}}$, čia p, q – sveikieji skaičiai, $q \neq 0$.(3)
   c) Naudodamiesi dalies (b) rezultatu pagrįskite, kodėl natūralu apibrėžti laipsninę funkciją formule $x^\alpha = \exp(\alpha \ln x)$, ($\alpha$ - bet koks realus)? (2)

4.
   a) Naudodami matematinę indukciją apskaičiuokite funkcijos $f(x) = (1+x)^\alpha$ n-tąją išvestinę. (1)
   b) Parašykite funkcijos $f(x) = \sqrt{1+x}$ Teiloro formulę taško $x_0 = 0$ aplinkoje su Lagranžo formos liekamuoju nariu $r_n(x)$. Susiekite Teiloro formulės koeficientus su binominiais koeficientais. (2)
   c) Įvertinkite $r_n(x)$ ir įrodykite, kad $\lim\limits_{n\to\infty} r_n(x) = 0$, kai $0 \le x \le 1$. (2)
   d) Įvertinkite $r_n(x)$ ir įrodykite, kad $\lim\limits_{n\to\infty} r_n(x) = 0$, kai $-\dfrac{1}{2} \le x \le 0$. (2)

5. Duota didėjanti funkcija $y = f(x), x \in (0;+\infty)$, $\lim\limits_{x\to+\infty} f(x) = +\infty$, ir mažėjanti funkcija $z = g(y), y \in (-\infty;+\infty)$, $\lim\limits_{y\to+\infty} g(y) = 1$.
   a) Kam lygi riba $\lim\limits_{x\to+\infty} g(f(x))$? (1)
   b) Įrodykite tai, naudodami nelygybių kalbą. (3)
   c) Pavaizduokite tai geometriškai viename brėžinyje. (2)

d) Sakykime, kad funkcija f įgaubta, o g iškila. Ką galima pasakyti apie sudėtinės funkcijos $z = g(f(x))$ iškilumą? (2)

e) Sugalvokite po vieną funkcijų $y = f(x), z = g(y)$, tenkinančių uždouties sąlygas (taip pat sąlygą (d)), pavyzdį (2)

6. Kreivė nusakyta parametrinėmis lygtimis $\gamma(t) = (x(t); y(t)) = (3t - t^3, (t-1)^3)$.

a) Nubrėžkite funkcijų $x = 3t - t^3, y = (t-1)^3$ grafikus. (2)

b) Nubrėžkite kreivės γ eskizą x, y plokštumoje. (1)

c) Raskite kreivės asimptotes, jei egzistuoja. (2)

d) Apskaičiuokite išvestinę $y'_x(t)$. Nustatykite kreivės γ charakteringus taškus. (3)

e) Apskaičiuokite išvestinę y''_{xx}. Nustatykite kreivės γ dalių iškilumą (įgaubtumą). (3)

f) Patikslinkite kreivę brėžinyje. (1)

7. Pereitame uždavinyje iš antrosios lygties galima išspręsti $t = \sqrt[3]{y} + 1$, įstatyti tai į pirmąją lygtį ir gauti funkciją $x = g(y) = 2 - y - 3y^{\frac{2}{3}}$.

a) Apskaičiuokite $g'(y)$. Nustatykite funkcijos g mažėjimo ir didėjimo intervalus (2)

b) Apskaičiuokite $g''(y)$. Ištirkite funkcijos g iškilumą. (2)

c) Kodėl tiesė $x = 2 - y$ nėra $x = g(y)$ asimptotė? (1)

d) Nubrėžkite funkcijos $x = g(y)$ grafiką x, y koordinačių sistemoje. (1)

e) Apribokime funkciją g intervale $[-8; 0]$.

i) Raskite $g([-8; 0])$. (1)

ii) Įrodykite, kad intervale $g([-8; 0])$ egzistuoja atvirkštinė funkcija $y = f(x)$. (1)

iii) Ištirkite jos (*f*) tolydumą, diferencijuojamumą, monotoniškumą. (3)

iv) Nustatykite funkcijos *f* iškilumą (įgaubtumą). Galite tai daryti skirtingais būdais. (Už skirtingą būdą po 2)

(Galima užrašyti funkcijos *f* analizinę išraišką, bet ji užimtų dvi-tris eilutes)

8. Sakykime, sekos $\{x_n\}$ ir $\{y_n\}$ yra aprėžtos. Įrodykite nelygybę. Galite įrodinėti skirtigais būdais. Abu bus įvertinti.

$$\underline{\lim}_{n\to\infty} x_n + \underline{\lim}_{n\to\infty} y_n \le \underline{\lim}_{n\to\infty}(x_n + y_n). \quad (5)$$

9. Suformuluokite dvi nejudamo taško teoremas. Paaiškinkite skirtumus tarp tų teoremų (prielaidų, tvirtinimų, įrodymų). Pateikite pavyzdį, tenkinantį vienos teoremos sąlygas, bet netenkinantį kitos teoremos sąlygų. (6)

Pastaba. Užduočių įvertinimus taškais egzaminų komisija gali truputį pakoreguoti. Dažniausiai padidinti užduoties vertę, jei būtų labai mažai išsprendusių arba sprendimai labai originalūs.

Paruošė R.Kudžma